

ZPRÁVY

*Společnost
Františka Bílka*

*15
prosinec 2001*

František Bílek (1872 1941)
Retrospektiva díla v Jízdárně Pražského hradu
(listopad 2000 – leden 2001)

Nejdříve letný pohled zpět k uplynulému desetiletí obnoveného zájmu o Mistrův život a tvorbu, resp. co předcházelo. Dluh byl již znatelný.

Tak v roce 1991 uspořádala Státní galerie ve Zlíně výstavu soch ve výběru z dostupných děl (I. Plánka) a brzy nato Česká spořitelna v Praze výstavu grafiky (J. Wittlichová). V roce 1996 byla dánská veřejnost prostřednictvím Galerie hlavního města Prahy seznámena s osobností Františka Bílka v rámci výstavy Art Nouveau v Kodani; Lyra Pragensis přišla s druhým vydáním přednášky Stavba budoucího chrámu v nás (M. Mrázová) v podobě kolibříku; v roce 1997 Společnost Františka Bílka prosadila u Ministerstva dopravy a spojů vydání poštovní známky v hodnotě 12,- Kč s motivem dřevorytu ke stati Otokara Březiny *Vyšli proroci z pouště*; v únoru 1998 však nebyla náležitě oslyšena potřeba uspořádat Bílkovu výstavu – jak na Magistrátu hl. m. Prahy podle předloženého projektu, tak u tehdejšího vedení Národní galerie v Praze (pouhý příslib nestačil), ačkoliv Ústav dějin umění Akademie věd byl schopen výstavu garantovat vědeckým sympoziem, který by ji doprovázel. Vyprávět by mohli jak L. Miřejovský, M. Friedl, tak zejména P. Šimice ... V roce 1998 dokázala Galerie hl. m. Prahy uspořádat samostatnou Bílkovu výstavu ve Stockholmu. Ale už v únoru až březnu 1999 uskutečnilo SČUG Hollar ve své pražské galerii výstavu a derniéru ve spolupráci s Lyrou Pragensis zaměřenou na grafiku a kresbu ze sbírek Národní galerie a z vlastnictví Jana Kudláčka – soubor exponátů ještě reprizovala Galerie moderního umění v Roudnici nad Labem (M. Hlaváčková). V květnu a červnu 2000 pak vešla do povědomí celostátně velice zajímavá koncepce výstavy věnovaná Katolické moderně a časopisu Nový život, kterou pod názvem Zajatci hvězd a snů připravila Moravská galerie v Brně ve svém Pražákově paláci (R. Musil a I. Binder). Tehdy běžnému obecenstvu, jež znalo pojem Bílek spíše z literatury, byla v rámci expozice předložena ke shlédnutí řada Mistrových děl, která tak často k vidění nebyla: například *Golgota* v sádře (1892) zapůjčená z Galerie hl. m. Prahy a dvě díla z konce 90. let – dřevorezby *Orba křížem* – z Jindřichova Hradce a dílo *Naše všelidské viny jen slzami se smyjí* (1900 – 06), kresby a litografie z cyklu *Otčenáš* s důrazem na titulní list k Březinově sbírce Ruce (5. list) a na 4. list, k němuž byla zapůjčena z prostějovského muzea reliéfní práce ve dřevě *Bys uvedl nás v domov náš* z Křížové cesty (Zastavení VI + VII – tempery na plátně v autorově původním vyřezávaném rámoví z dvojího dřeva z kostela Povýšení sv. Kříže v Prostějově; litografická příloha ke Smrtnému tichu Jakuba Demla (1900 – 06). Byly zde i rané Bílkovy vázy v pálené hlíně a hrnčině – a málo známá plastika *Kahan* (1905) z jaroměřického muzea Otokara Březiny. To bylo velkým předznamenáním ve chvíli, kdy se už o chystané výstavě v Jízdárně Pražského hradu vědělo.

Mezitím v roce 2001 vzpomněla Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou Františka Bílka výstavou z vlastních sbírek ve svém Wortnerově domě v Českých Budějovicích (M. Růžička). Se záměrem představit Mistra v největší možné šíři uspořádala výstavu Galerie hl. m. Prahy ve spolupráci se Správou Pražského hradu (M. Halířová, M. Larvová) ze svých sbírek a také odjinud formou zápůjček v Jízdárně Pražského hradu. Dílo sochařské a grafické bylo představeno zcela vyčerpávajícím způsobem v chronologickém přehledu na sebe navazujících tematických kóji tak, aby se návštěvník, jenž o Bílkovi tu a tam snad něco slyšel, stal svědkem duchovního poselství českého velikána v jeho nezměrném úsilí o osobní zpověď skrze dovednost oslovit tehdejší současníky – v souvislostech tvůrčího života s dobovými snahami proslulé generace z let 1893 – 1939. Ale vedle obecněji známějších prací přivedla výstava dnešní laickou veřejnost (a ta byla nad očekávání velmi početná) před díla zapomenutá nebo teprve objevovaná.

Připomenutí mládí a tvůrčích začátků Františka Bílka nápaditým zařazením Rodinovy monumentální sochy v bronzu (*Eustache de Saint-Pierre*), ale hlavně jednoho z Bílkových

učitelů z let 1891 – 92 na Academia Collarossi v Paříži – Jeana-Antoina Injalberta terakotovou plastikou *Spící Ariadna* a sádrou *Nymfa překvapená satyrem* (1891) – ač oba byli a zůstali, a to jak každý jinak stylotvorně, vzdálení již tehdy ujasněnému názoru českého sochaře, představuje šťastnou volbu jak nepřímo přiblížit atmosféru, od níž se – naslouchaje neodbytnému vnitřnímu hlasu, když předtím byl významně povzbuzen Zdenkou Braunerovou, nutně musel odklonit, i když zůstal vděčným za základní podněty.

V časovém úseku nejranějších prací jsme tak shlédli tzv. *velkou variantu Panny Marie z Golgoty* v patinové sádre (1892), studii ležící ženské postavy uhlem a bělobou na šedém papíru (*Z bytí o bytí* – 1893) po svém trvalém návratu do Chýnova z pařížského pobytového stipendia – a konečnou podobu figury kováře v žalu nad mrtvým – v kresbě uhlem na hnědém podkladu – i se studií (*Božetěch* – 1893). Druhá polovina devadesátých let byla zastoupena bronzem *Podobenství naší doby* (1895), akvarelovou studií *hlavy Krista* (1896), kdy už Mistr uzavřel navždy přátelství s Juliem Zeyerem a Otokarem Březinou, tušovou kresbou s bělobou (*Kristus je mrtev – zavalen je kámen ...* 1897), nově zakoupenou dřevěnou plastikou (*Když bral kříž na se, ohlédl se v nás a plakal* – 1897), z táborského muzea zapůjčený rozměrný sádrový reliéf (150 x 100) pod názvem *Výklad slova Madona* (1897) a velký reliéf *Zahradník Mariánský*, menší sádrový kolorovaný „popelcem“ téhož názvu a zvláště cenný a u nás takřka neznámý dřevěný reliéf (220 x 120) s vyřezávaným písmem v okruží (*Christ – Zahradník Mariánský* – 1897) zapůjčený Moderní galerii v Záhřebu, *hlavu Ukřižovaného* (sádra – 1898) ze sbírky ve Vysokém Mýtě, nerealizovanou plastiku (65 x 65) ke Druhému zastavení *Křížové cesty* (1891), známou uhlokresbu adjustovanou do vyřezávaného rámu (*Matko!* – 1899), uhlokresbu *Jak mi připadá práce Spasitelova* (1899), biblickou scénu spících učedníků (kresba uhlem a bělobou) na hnědém papíru (*Políbení Ježíšovo* – 1899), další rozměrnou uhlokresbu 120 x 160 (*Naše všelidské viny jen slzami se smyjí* – 1899) a kresbu uhlem monumentálního vyznění (220 x 90) *Jak paprsek slunce na dřevě života umírá* (1899), reliéf v dřevěném rámu *Jsmo vláčeni vášněmi* – z Památníku Adolfa Heyduka v Písku (1899), dvě dosud známé suché jehly *Maria, Isaiáš* (1899).

Co všechno jsme také viděli z prvního desetiletí 20. století: prorockou uhlokresbu *Nejvyšším jásosem zavane jednou smutek* (1900), zajímavou *Chýnovskou ulicí* se studií topolů v uhlokresbě a bělobě (po r. 1900), tušovou kresbu k básni Otokara Březiny (1900), kresbu *Čas* (z Březinovy knihy *Ruce* – 1900), malou bronzovou skicu *Návrhu pomníku Julia Zeyera* (1901), basreliéf v dřevěné desce (*Busta Ježíše Krista ze Lnářů* – 1901) vytvořený jako jakýsi náhrobek pro klášterní kostel řádu bosých augustiniánů, terakotu se čtyřmi podobenkami Julia Zeyera ve vlnách času (*Jak doba modeluje svého básníka* – 1901), rozměrný reliéf *Jak čas utíká* (1902) v sousedství – běžově patinovanou sádro *Jak čas nám ryje vrásky* (1902), velkou terakotu *Tanec kolem zlatého telete* (1903), čtveřici černých terakot (*Prorok Daniel, Esdráš, Rama, Samuel – Požehnáni Davida* – 1903), sádrovou skicu k cyklu *Cesta (Surovost válek* – 1903 ?) a vůbec nejzajímavější kresbu celé výstavy, protože vždy pozoruhodnou právě v zobrazení zatracenců *Adama a Evy* – z Cyklu *Cesta* (uhel, běloba na hnědém papíru – 1903), kresbu uhlem a bělobou *Návrh pomníku Václava B. Třebízského* (1904), reliéfy s uhlokresbami ve vyřezávaných rámech (150 x 110), *Křížovou cestu* z kostela Povýšení sv. Kříže z Prostějova – 1904/5, objevný bronzový odlitek skici k *Mojžíšovi* v drobné velikosti (1905), šestý sešit souborných prací Františka Bílka zpředmětující suchou jehlu *Kaplička světic* (1905), čímž by byla na světě třetí autorova suchá jehla; znázornění *Sině hladu*

a živně v pohledu na interiér Mistrovy dílny ve dřevě (příčemž *Orba* na soklu vlevo – 1906), velmi známý dřevoryt *Poutník* z titulní strany vydání *Cesty* (1906), uhlokresbu s vyřezávaným rámem (*Sín života* – 1908) a čtyři dřevěné reliéfy *Křížové cesty* z kostela sv. Bartoloměje v Kolíně (1907 – 10), drobnou figurální plastiku *Krásá mládí ve svém boji* – doplněnou uhlokresbou (1910).

Z dalších let například: uhlokresbu v dřevěném rámovém okruží ve tvaru obráceného srdce (*Návrh Žižkova pomníku* – 1912), sotva v reálu postřehnutelné reliéfy *Právo* a *Rodina* (zde modely) pro Mánesův most v Praze – 1914; dřevěný reliéf zobrazující poutníka přeměřujícího rozpětí paží Ježíše (*Míra* – 1917), dřevoryt z cyklu *Cesta* (*Rama* – 1928) a mužský akt ve dřevě (výška 100 cm) s názvem *Život tvůrce jako život stromu* (1939).

Uvádím určité množství názvů jen proto, aby právě proto v paměti utkvělo – a bylo by jistě možné pokračovat v obdivu nad tolika duchovními hodnotami ztvárněnými Františkem Bílkem. Kdo ale neměl možnost Mistrovo dílo takového až grandiózního přehledu shlédnout – a do Prahy se tentokrát nevypravil, musí jen hořce litovat. Neboť už nikdy nebude pohromadě (žel – pro převažující ateistickou veřejnost), jako se to v této kompletaci podařilo uskutečnit v Jízdárně Pražského hradu – k počtě Mistrovi.

Míra

Miroslav Kudrna

...

František Bílek (1872 – 1941). Výstava Bílkova díla, pořádaná Galerií hlavního města Prahy v Jízdárně Pražského hradu od 10.11.2000 do 4.2.2001, se stala jistě důstojným vyvrcholením akce Praha – evropské město kultury 2000. Poprvé v historii bylo představeno toto dílo v takovém rozsahu, navíc jeho umístění ve slavnostních prostorách Jízdárny zdůraznilo i jeho význam v mezinárodním kontextu. Pražské výstavě předcházelo uvedení Bílkova díla na výstavách v Kodani 1996 (Bílkova vila a její tvůrce v rámci mezinárodní výstavy Secese ve střední Evropě) a ve Stockholmu 1998 (výstava František Bílek).

Autorky výstavy Marie Halířová a Hana Larvová představily Bílkovu tvorbu v nebyvalé šíři od plastik, kreseb, volné grafiky, po knižní grafiku, keramiku, nábytek, návrhy v architektuře aj. Expozici uvedlo sousoší *Budoucí dobyvatelé*. Ústřední Bílkův motiv – grafický soubor *Cesta* a cyklus *Život* – byl námětem hlavního koridoru síně, který ústil u plastik *Krista*, v němž Bílek spatřoval vrcholný projev Boží lásky a spásu lidského rodu. Ostatní oddíly přízemního prostoru pak patřily dalším jednotlivým námětovým okruhům jeho tvorby převážně v plastice – O. Březinovi, J. Zeyerovi, B. Smetanovi, J. Husovi, P. Chelčickému, J. Žižkovi, návrhu Národnímu památníku pro Bílou horu, *Křížové cestě*, *Úžasu*, *Slepcům* aj. Výstava byla doplněna i ukázkou z díla Bílkova pařížského profesora A. Injalberta (*Musée d'Orsay*) a reflexí díla A. Rodina (*Musée Rodin*). Z velkých plastik snad chyběli pouze *Slepci* a *Krišna*, které nezapůjčila Národní galerie. Postranní chodby byly věnovány Bílkově grafice, knižní grafice (především cyklus *Otčenáš*), korespondenci aj. Zde bylo uvedeno i několik exlibris, i když ne uceleně, pouze jako součást drobné grafiky. V prvním patře pak následoval nábytek, keramika, architektonické návrhy aj.

GHMP vydala k výstavě reprezentativní katalog v české i anglické verzi v ceně 2.200 Kč, který má formu obsáhlé monografie (opět poprvé v historii). Je kolektivním dílem našich i zahraničních odborníků, na 426 stranách je 380 barevných reprodukcí. Textová část obsahuje velmi zajímavé studie, otvírající pohled na mnohotvárné Bílkovo dílo a hlavně jeho začlenění do kontextu evropského symbolismu, umění přelomu století i pozdějšího, již v kontrastu s nástupem Moderny. Nově zdůrazňované jsou některé inspirační zdroje, především Velcí zasvěcenci od Edouarda Schurého, jehož myšlenky personifikoval Bílek do své Cesty i Stavby budoucího chrámu v nás. Objevné je jistě srovnání základních Bílkových postojů s dobovým evropským hermetismem (Péladan, Papus, Guaita) stejně jako s evropskými mystiky, dekadenty a symbolisty (W. Blake, O. Redon, J. Toorop, E. Munch aj.). Jsou objasněny a leckdy i měněny ustálené názory na Bílkovy vztahy k osobnostem jemu nejbližším – Otokaru Březinovi, Zdence Braunerové, Jakubu Demlovi aj. Hlavně tvůrčí dialog F. Bílka a O. Březiny je podroben důkladnému rozboru (autor Josef Vojvodík), z něhož vysvítá též rozdílnost tak velkých uměleckých individualit. Na jedné straně Bílkova inspirace Březinovým dílem (Slepčí, Budoucí dobyvatelé aj.), na druhé rozdílný názor na vyvrcholení procesu zduchovnění země a celého kosmu (Bílkovy ilustrace k Březinovým Rukám v kontrastu s textem). Součástí publikace je podrobně zpracovaný chronologický přehled Život a dílo F. Bílka (Marie Mrázová) a především pak soupis grafického díla F. Bílka (M. Kreuziger, P. Myslín) včetně soupisu exlibris, který se však ve dvou položkách liší od našeho spolkového soupisu P. Vodehnala. Dále soupisy Bílkových plastik na veřejných prostorách, sepulkrální tvorba, knihy s jeho výtvarným doprovodem, soupis plastik v muzeích a galeriích České republiky, soupis nábytku, výstav a bibliografie.

Doprovodnou akcí k pražské výstavě bylo dvoudenní sympozium 22. – 23.11.2000, pořádané Ústřední radou církve československé husitské též v rámci akce Praha – evropské město kultury 2000, spojené s prohlídkou výstavy, Bílkovy vily a ateliéru v Chýnově s výkladem autorky výstavy dr. Marie Halířové. I na sympoziu bylo hlavně zahraničními účastníky dáváno Bílkovo dílo do souvislosti s evropským moderním uměním (např. Žlutým Kristem Paula Gauguina). U příležitosti sympozia byl vydán pamětní tisk – Formy na hostie podle návrhu Františka Bílka se slepotiskem hostie, který vytiskl náš člen Mgr. Lubomír Netušil. ÚR ČČSH vydala ještě další velmi pěknou barevnou publikaci – František Bílek v církvi československé husitské – která je soupisem všech Bílkových děl ve sborech církve. Na její realizaci se velkou měrou podílel opět Mgr. Lubomír Netušil (výběr z Bílkova díla a korespondence, redakční spolupráce a grafická úprava). Účastníci sympozia shlédli též poprvé uvedený film o životě a díle F. Bílka Jak paprsek světla na dřevě života umíral. Film byl pak uveden 1. 1. 2001 v České televizi na 2. programu.

Můžeme sice říci, že František Bílek neměl žádné přímé následovníky, jeho umění však zaznělo silnou ozvěnou jak v generaci našich pozdních symbolistů (Váchal, Konůpek, Kobliha, Adámek aj.), tak je vzácné dnes, kdy jakoby znovu objevujeme skryté hodnoty duchovního umění. František Bílek se tak začleňuje mezi sloupy naší národní kultury, a to nejen svým projevem výtvarným, ale též jako myslitel.

Aleš Nevečeřal

Text byl převzat ze sborníku Knižní značka 1/2001, který pro své členy vydává Spolek sběratelů a přátel exlibris. Aleš Nevečeřal je členem Společnosti Františka Bílka.

...

Celé 17. číslo Věstníku vydávaného Společností Anny Pammrové z června 2001 je věnováno Františku Bílkovi. Pro naše členy přetiskujeme jeden z mnoha článků.

Moje setkávání se sochařem Františkem Bílkem

Vše začalo v sedmdesátých letech při četbě knih F. Kožíka o Zdence Braunerové, kde se píše v souvislosti s Juliem Zeyerem i o F. Bílkovi. Potom následovala cesta do Chýnova s obhlídkou tehdy uzavřeného Bílkova domu a prohlídka jeho sousoší na místním hřbitově. Nastala dlouhá přestávka až do devadesátých let, kdy jsem zásluhou Společnosti A. Pammrové v Jinošově na hřbitově uviděl náhrobní kameny vytesané F. Bílkem. Dověděl jsem se o velkém přátelství O. Březiny a F. Bílka, které trvalo až do Březinovy smrti. S dalším poznáváním Březinova díla a lidí kolem něho, např. Jakuba Demla, jsem stále narážel na zmínky o F. Bílkovi, které mě silně vybízely více si všímat bílkovských reálií i při mých soukromých výletech.

V roce 1999 se mně podařilo při cestě na Tábořsko prohlédnout si Bílkův dům v Chýnově nazývaný „chýnovskou chaloupkou“. Tento dům si F. Bílek sám navrhl, postavil a dokončil v r. 1898. Nyní je součástí Galerie hlavního města Prahy a měli bychom jej s naší Společností příští rok navštívit při našem jarním zájezdu. Chýnovský dům je po rozsáhlé rekonstrukci od r. 1994 přístupný veřejnosti a jsou v něm vystavena některá Bílkova díla z jeho raného období.

V roce 2000 došlo zásluhou našich pammrovských oslav k prvnímu kontaktu se Společností Františka Bílka, která existuje od r. 1991. Byli jsme pozváni na listopadové pražské sympozium „O životě a díle Františka Bílka“ pořádané církví československou husitskou, jejíž členem byl Bílek od r. 1922 až do své smrti r. 1941.

Sympozia jsem se zúčastnil společně s paní Linzerovou. Celý den jsme poslouchali velmi zasvěcené odborné i populárnější proslovy, které pronesli naši i zahraniční odborníci, doprovázené promítáním diapozitivů a filmů. Sympozium bylo uspořádáno jako úvodní akce k dosud největší výstavě díla Františka Bílka v Jízdárně Pražského hradu. Mně osobně sympozium přiblížilo osobnost i dílo F. Bílka dosud nejlouběji, a to i zásluhou různých doprovodných publikací upozorňujících na zeměpisné rozmištění Bílkových výtvarů hlavně v Čechách, takže do budoucna mohu v poznání Bílkova převážně sochařského díla, až nyní plně doceňovaného a někdy nelehce pochopitelného, pokračovat. Bílkovo dílo je roztroušeno po vlastech českých – sochy významných osobností, pamětní desky, náhrobky, hřbitovní architektura. Vytvořil přes 1000 děl. Úžasně ovládal materiál, má v tomto směru michelangelovský rys, pracoval v ohromném tvůrčím rozpětí.

Je třeba se zmínit i o Bílkově vile v Praze – Hradčanech budované v letech 1911 – 12 zase dle vlastních architektonických návrhů včetně vnitřního vybavení. Ve vile jsou umístěna díla vrcholného Bílkova tvůrčího období. Návštěvu Bílkovy vily doporučuji každému jako samostatnou prohlídku při návštěvě Prahy, ale je třeba znát návštěvní časy – letní i zimní, které nejsou běžně obvyklé. Mně se z těchto důvodů podařilo si vilu prohlédnout po několika pokusech až loni v létě.

Na listopadovém pražském sympoziu došlo také k bližšímu poznání Společnosti Františka Bílka, jejíž členové tam byli četně zastoupeni. Byly navázány i osobní kontakty, které pokračují ve vzájemném poznávání obou Společností. Půjčujeme si vydané publikace a Věstníky. Pro pražské členy Bílkovy společnosti je Anna Pammrová stále jakási tajemná přítelkyně Otokara Březiny, o které ledacos slyšeli, ale hlubší vědomosti jim chybějí.

Po všech těchto výše uvedených okolnostech se mi vybavilo v mysli, že i Anna Pammrová se prostřednictvím Otokara Březiny seznamovala s dílem Františka Bílka – viz jeho dopisy i zásilky některých reprodukcí z r. 1900 a 1901, takže mohla už v čísle 9 a 10 časopisu Dvacátý věk z r. 1901 napsat rozsáhlejší článek – causerii s názvem Bílkovo umění, z něhož cituji: „Dívám se, dívám na exotické linie postav Bílkových – dívám se zrakem primitivním, jímž člověk – vzdálen veškeré kosmologie – hledí ve svatých chvílích na hvězdy. A z linií těch

vyrůstají celé světy v duši mé. Ó jaké světy!“ Celou tuto causerii doporučuji členům naší Společnosti k přečtení, aby – stejně jako dychtívní a zvědaví členové Bílkovy společnosti – jednak poznali celkem zvláštní a jedno z prvotních a do budoucna prozíravé vnímání Bílkova díla a jednak se seznámili s dalším méně známým literárním působením Anny Pammrové.

Pro sebe osobně jsem si z těchto dojmů, novinek, vazeb, souvislostí mezi Bílkem, Březinou i Pammrovou odnesl ještě jeden úkol do budoucna, a sice vyhledat někde v knihovně Dopisy Otokara Březiny Františku Bílkovi vydané v roce 1932 a dovědět se něco bližšího o vztahu těchto velmi spřátelených velikánů naší kultury.

Tuto knihu se mi podařilo – během psaní tohoto článku – vypůjčit od členky Bílkovy společnosti paní Zedkové z Prahy. Z celkem 155 dopisů napsaných O. Březinou v letech 1900 – 1929 vyzařuje shoda, souzvuk, vzájemnost a dokonalé přátelství obou. Dopisy dávají nejen hlouběji nahlédnout do Březinova života, ale také umožňují více poznat Bílkovo umění, které O. Březina průběžně v oněch bezmála třiceti letech stále hodnotil.

A tak zbývá ještě toto přání: Obdobně jako toužím číst pravděpodobně ztracené dopisy A. Pammrové O. Březinovi, snad se snáze někdy dostanu k dopisům Bílkovým.

•••

Letos vzpomínáme 60. výročí úmrtí Františka Bílka a 100. výročí úmrtí Julia Zeyera. Uvádíme ukázkou z jejich vzájemné korespondence převzaté z Knihy „Básník a sochař“.

Chýnov u T., sv. Petra a Pavla – 98.

*Poslední čas tak nějak touha mne jímá: obejmout Vás
můj drahý!*

Ta touha nevězela z úzkosti o Vás, ale z čisté něhy. Prokazuje-li mi někdo něco, těší mne to nesmírně; a jsem Vám proto nesmírně vděčen, že při své práci pln Jste byl přání: by i mně – a zvláště mně – se líbila.

Těší mne, že Vás vidím u lože chorého druha. A kdyby na jeho místě já ležel, Vámi ošetřován, toutéž radostí byl bych pln, jako že nyní svého druha ošetřujete; protože co jemu prokazujete, cítím, že i mně Jste, drahý můj, prokázal.

Přestávám pomalu cítit žal i radost svoji, ale žal, hřích a hrůza světa padá na mne na mé na Bohu žehráni, abych úkol žití dobře vykonal; a ukájení žalu ve světě tím přirozeně i ve mně je ukájen.

Mé kartony: „referát o Vašem Amisi a Amilovi“, co kus své svědomité práce odvedl jsem Vilímkovi.

Spěchal na to, poslal jsem mu to tedy hned. V Praze jsem u něho nebyl; neměl jsem tam co jednat jiného, a věc kartonů se týkající byla vyřízena. Dovedu šetřit slova, a tam by jich padlo asi mnoho na plano.

P. Bouška mlčí. Vzal si ode mne na 500 zl. práci, 170 zl. mi slibil dáti před 3/4 rokem a ani krejcar jsem dosud od něj nedostal. Za to výčitek a surovostí nejhrubších za svou čistou k němu něhu.

Viděl Jste – vlastně zahlédl Jste – moji dřevořezbu. Nepřijali ji do kláštera; a vzkázali, že by peníze za ni jim byly milejší. Práce ta byla pár dnů a nocí na dvoře vlhkém; parné slunce a sucho výkladní skříně as milimetr ji seschlo, že objevila se spára. Psala paní N. mně s výčítkou, že je to mojí vinou.

Dále co den mám nepříjemností spoustu na stavbě dílny. Prodlouží se dokončení její snad ještě na 2 měsíce. Desítky, stovky litají jak hadry, bezcenné a věru, že 1500 budu muset se ještě vypůjčit. Jsou sice dvě dřevořezby v prodeji as za 800 zl., a mám vyřezávat Pána Krista hlavu ve dřevě (snad asi za 700 – 800 zl.); jsou to však věci, které as za 2 – 3 měsíce se jistě uskuteční, ale ty dva – tři měsíce budu muset se dlužit. Také p. architekt Fanta Vás chce mít ze dřeva, Vilímek má poslat 120 zl. každým dnem atd. atd.

Takové a mnohé jiné – pro mne neznámé a zbytečné starosti doléhají na mne. Při tom obtíže s lidem na stavbě a mého těla udření každodenní do úpadu jsou dodatečnými nepříjemnostmi. Dělán si zevnitř omítka sám. Bývám tělem i duchem večer schvácen.

Ale což to vše, to vše není nic v porovnání s jinými hrůzami nepříjemnými. A při tom tolik síly mám – díky jen Bohu -, že s klidem a se štěstím světu neznámým dosud žiji, já, jenž v světě nejšťastnější jest.

Dejž Bůh, abych vytrval v tužbě za věcmi Božskými; dotud on mi bude ty zemské věci sám přidávat.

Mým zaneprázdněním se též stalo, že pozdě odpisují; ale přijďte – drahý můj – ke mně, umožněte, prosím, touhu mou: Vás obejmout, s Vámi se potěšit.

Na vysvěcení dílny však budete muset přijeti jistě!!!

Naši se na Vás navzpominají, natěší a pozdravují Vás srdečně též.

Jsem Váš František.

Zeyerův Román o věrném přátelství Amise a Amila vyšel se čtyřmi kartony Františka Bílka a ilustracemi Antonína Häuslera u J. R. Vilímka; celý náklad však nešťastnou náhodou shořel, až na několik výtisků.

Brandýs n/Orl.

Lázně Salaba

1.7.98.

Bilečku milý,

také já Vás v duchu objímám a tak se těším, že se s Vámi zase sejdu, dá Bůh, a s Vámi a s Vašimi si trochu pobudu. –

Pan Vilímek psal teď i mně a poslal Vaše kartóny, oboje do Vodňan. Psaní jeho poslali mi sem, ne však kartóny. P. Vilímek mi psal, že má jisté obavy, poněvadž ty kresby jsou k ději knihy nepřiléhající, že se bojí, že čtenář neporozumí, že se bojí kritiky a že bych prý i já mohl mít pochybnosti vážné, bych se tedy o té věci vyjádřil. Sám uznává, že komposice jsou ceny hluboké a nepochybné.

Psal jsem mu ihned, že se necítím být povolán soudit nějak umělce tak seriosního, že když Vám dal úplnou volnost, že je zavázán tu volnost respektovat, já že se nikdy nebál a on že se jí bát nemusí. To psal jsem mu, aniž bych byl komposice Vaše viděl. Dnes však přišly a viděl jsem je: Bilečku milý, byl jsem umešen! To patří mezi nejlepší co Jste dosud vykonal. Sedl jsem hned a napsal druhý list p. Vilímkovi. Záleží-li mu jen za mák na mém mínění, musí všechnu pochybnost stranou nechat. Poslal jsem mu kartony Vaše hned také do Prahy, bych věc nezdržoval, ač bych si je byl rád důkladně prohlédl, pro svou radost. –

Nezmiňujte se o ničem, nezmiň-li se pan V. sám vůči Vám. Myslím, že se nezmiň, bude ho to mrzet, že hned neuznal tu velkou cenu Vaší práce a že se ohlížel opatrně po mínění jiných. – Jak myslíte, že by se uveřejnily kartóny? Myslím v jakém pořadí snad na konci knihy? Ale o tom si promluvíme později.

To slovo „referát“ zní mi příliš po novinářsku, vymyslete si něco jiného, je to suché, řemeslné slovo, obzvláště pro tak krásnou věc! – Ale je to záležitost Vaše a nebudu se do ní míchat.

Co mi píšete o P. Bouškovi mě zarmucuje a nechápu to! Bylo by mi lito, kdybychom se byli v něm zmýlili. Snad se věc nějak vysvětlí? –

Těch trampot má každý umělec, neztrácejte odvahy, milá moje duše! A těch záležitostí peněžních – kdyby těch aspoň nebylo!!

Kéž bych Vám mohl pomoci, ale sám pořáde zápasím. –

Osud ještě nemohu. Neošetřuji Mokrého, jak Vy myslíte, má zde ženu svou, která vzorně ve dne v noci nad ním bdí. Jen tak morálně mohu mu přispěti a rodině jeho mohu být trochu podporou, aby zde mezi cizími lidmi nebyl on a ti jeho opuštění a aby někoho měli v čas potřeby.

*Buďte s Bohem! Pozdravuji Vás a Vaše co nejsrdečněji a mnoho a mnoho se těším k Vám.
Buďte zdrav.*

Váš Jul. Zeyer.

...

Jak jsme se loučili s Františkem Bílkem

(k 60. výročí úmrtí)

Mistr Bílek se svojí manželkou Bertou, rozenou Nečasovou přesídlil v roce 1939 trvale do svého rodného Chýnova. Zde umírá 13. října 1941.

Pohřeb byl skromný, bylo to za války, spojení s kulturními centry bylo ochromeno. Konal se vlastně jen církevní obřad, jehož se zúčastnila rodina, nejbližší přátelé a občané Chýnova. Zúčastnil jsem se rozloučení jako člen tábořského Okteta církve československé (ve složení Frejlach, Heřmánek ml., Novák, Šíma, Valíček, Heřmánek st. a ředitelé škol Lískovec a Knot). Pohřební obřady vykonal farář tábořský a vikář CČS František Rabiška, promluvu nad hrobem se zhodnocením Bílka jako křesťana přednesl tehdejší chýnovský farář ThB Miloslav Čech.

V den pohřbu jsme se sešli na tábořském nádraží. Byl tu přítel Bílkův, tábořský evangelický farář a historik ThDr. h.c. Bohuslav Souček, dále tábořský sochař J. V. Dušek (ten studoval stejně jako Bílek též v Paříži, ovšem u slavného sochaře E. A. Bourdella, zatímco Bílek vstoupil na radu sochaře Daloua do akademie Colarossi). Samozřejmě, že se posledního rozloučení zúčastnil i prof. JUDr. Emanuel Chalupný, sociolog a ctitel Bílkova díla. Ten byl i přítelem básníka Otokara Březiny (nakonec mu Březina, stejně jako F. X. Šalda, svěřil svou pozůstalost). Prostřednictvím Březiny stal se Chalupný znalcem našeho chýnovského sochaře. A přes Březinu, s nímž byl spojen téměř osudově po smrti Julia Zeyera, se s Františkem Bílkem, často opuštěným a neuznávaným, seznámila kulturní veřejnost. Bohužel se nedostavila žádná delegace z Prahy, jak by se patřilo, kromě universitního profesora dr. Miloslava Hýska, který byl literárním historikem a kritikem a jenž jediný zastupoval při loučení českou kulturu.

Čekali jsme na jeho příjezd z Prahy na tábořském nádraží a společně vlakem odjeli do Chýnova. Vlastní obřad započal v Bílkově „Chaloupce“, kde byla rakev vystavena ve vstupní hale, která byla Bílkovým ateliérem. Zde jsme zazpívali Mistrovi sbor J. B. Foestra „Z osudu rukou...“. Po krátkém církevním obřadu zemřelého vynášeli místní hasiči, které Bílek vzhledem k jejich ušlechtilému poslání ctíl. Ti také kráčeli podél pohřebního vozu na hřbitov. Dojemně působil špalír školních dětí, shromážděných na náměstí a před školou, když vzdávaly poslední poctu „panu sochařovi Bílkovi“. Nad hrobem, nad nímž se tyčí Bílkovo známé dílo *Modlitba nad hroby* (z roku 1905), zazněl sbor od řídícího učitele Františka Štefla „*Pán pokynul ...*“ a Beethovena skladba „*Anděl lásky*“. Vedle křesťanského obřadu se zde nad hrobem rodiny Bílků ujal slova prof. dr. Hýsek, aby zhodnotil Bílkův význam pro moderní českou kulturu. Pohřbu se zúčastnili ve velkém počtu i duchovní církve československé, vlastně i syn sochařův sloužil v této církvi jako její duchovní. Samozřejmě účast občanů malého městečka, připomínaného již na úsvitu našich dějin, byla velká.

František Bílek věnoval kdysi klášteru ve Lnářích hlavu „Krista“ v sádře, za níž dostal od převora Aloise Meyera, náruživého včelaře, jako honorář roj včel. Pro ně Bílek vytvořil nádherný včelín, byla to vpravdě umělecká práce, stál za jeho milovanou Chaloupkou.

Určitě ty včeličky zaplakaly, když jim jejich dobrý hospodář umřel ...

Vladimír Valíček

...

Milí přátelé,

žijeme v mimořádné době. Všude je plno svárů, nenávisti, zloby a podvodů, a přece je možné při vzájemném porozumění a pochopení žít v klidu a míru. František Bílek to naznačuje ve své Cestě, kde starozákonní prorocy staví vedle osobností jako jsou RAMA – dítě naše dospělé v mrazech a bouřích ovládne mocný duchovní pohyb a KRIŠNA – probuzení k vyšší žízni a hladu. A dále připomíná Egypt - sen cesty pravého života.

V dnešní době je důkazem toho Ind, pravověrný hinduista, Paramahansa Jogananda. Studoval na univerzitě v Kalkatě, jako indický delegát se zúčastnil mezinárodního kongresu vůdčích náboženských osobností světa v Bostonu v r. 1920. Jeho přednáška „Věda a náboženství“ byla kongresem nadšeně přijata. V r. 1924 a později v letech 1935 – 36 pořádal přednáškové turné na západě, především v USA. Byl zván prezidentem USA a dalšími významnými světovými osobnostmi včetně Mahátmá Gándhim.

Z jeho meditací vybírám Meditaci k Božimu hodu vánočnímu:

„Oslavuj v Vánocích zrození Krista ve svém vědomí. Nechť jej tvé srdce vnímá v prostoru i v univerzální lásce.

Zlom všechna omezení kasty, barvy pleti, rasy, náboženských předsudků i disharmonie, aby náruč tvého srdce mohla do sebe pojmout Kristovu lásku ke všemu stvoření.

O každém vánočním večeru svého vnitřního vnímání připrav nadílku Božských vlastností a daruj ji milovaným duším, které se shromažďují okolo vánočního stromu probuzení, aby oslavily Jeho zrození pochopením, pravdou a blažeností.

Tim budeš oslavovat zrození vševědoucího, všudypřítomného Vědomí Krista o radostném vánočním svátku svého probuzení a nalezneš neporušené štěstí. Nechť vševědoucí Vědomí Krista sestoupí na zemi podruhé a zrodí se také v tobě.“ (Překlad J. Pošmourná)

Přejeme Vám všem milí přátelé, abyste prožívali vánoční svátky v klidu a míru a nenechali se zavalit starostmi o plné stoly a bohaté dárky. To vše patří k Vánocům také, ale jen s mírou. Do nového roku přejeme stále a pevné zdraví a jak říká R. Thákur: „Žil jsem v lásce a nikoliv jen v čase.“ Žijme také tak.

Přibyslav Šimice

...

Společnost obdržela krátkou zprávu s prosbou o uveřejnění v našich Zprávách. Rádi vyhovujeme:

Březinova korespondence

Protože se rýsuje reálná možnost, že by konečně mohlo být dokončeno a asi v průběhu příštích tří let v nakladatelství HOST vydáno dlouho očekávané a v české literární a kulturní historii vůbec první souborné vydání dostupných korespondencí čelného představitele evropského literárního symbolismu Otokara Březiny (na jejich vyhledávání, zpracování, vydání etc. pracuji od r. 1972, tedy už téměř třicet let), chci Vás požádat, abyste laskavě zvážili, zda a jakým způsobem by bylo možné takovéto vydání podpořit. Děkuji za pochopení.

*Další informace: dr. Petr Holman, Vondroušova 44, 163 00 Praha 6, tel. 02 3024306,
e-mail: namloh@seznam.cz*

Upozornění:

Těm, kteří dosud nezaplatili členské příspěvky za tento rok přikládáme složenku. Pokud ani tentokrát příspěvky neuhradí, nebudeme jim napříště zasílat naše Zprávy. Náklady na jeho výrobu a rozesílání stále vzrůstají a nemůžeme si dovolit, aby za několik roků došly naše finanční rezervy. Velmi by nás ale mrzelo, kdybychom museli snížit počet výtisků.

Pro informaci uvádíme, že ČČSH zatím ještě nevydala sborník ze symposia o Františku Bílkovi.

Výbor Společnosti

P.S.

Pokud někdo zaplatil příspěvky za tento rok a současně dostal nyní složenku, prosíme o zaslání příslušného dokladu nebo jeho kopie.

Na titulní straně: dřevoryt z cyklu k esejí Otokara Březiny *Nejvyšší spravedlnost*.

Kontaktní adresy Společnosti Františka Bílka:

ThDr. Lubomír Miřejovský
Lečkova 1516
149 00 Praha 4 - JM
(jednatel)

Přibyslav Šimice
Jeronýmova 614
511 01 Turnov
(předseda)

ZPRÁVY

Pro své členy vydává dvakrát do roka Společnost Františka Bílka

Adresa :
Iva Musilová, Banskobystrická 3, 160 00, Praha 6
tel. 243 241 64, e-mail: imusil@vtue.cz